

Niektoré súčasné prístupy k výskumu sexuality

Mgr. Dagmar Marková, PhD. – PhDr. Lenka Haburajová-Ilavská

Postsocialistické spoločnosti sú charakterizované náhlymi sociálnymi zmenami, pričom z tohto procesu nie je vylúčená ani oblasť sexuality. Odstránením a uvoľnením kultúrnych štandardov, predkladaných socialistickým režimom, bolo umožnené určité odtabuizovanie sexuality. Táto zmena otvorila aj širšie možnosti vedeckého bádania na Slovensku v tejto oblasti. Výskumné práce o sexualite v minulosti vyzdvihovali predovšetkým kvantitatívne merania sexuálnych spôsobov správania sa a postojevých vzorcov. V poslednom období sa však popri tomto tradičnom pozitivistickom prístupe rozvíja aj psychologická metodológia v rámci konštruktivistickej paradigmy vo vede.

Súčasné nové smery psychologického myslenia kritizujú tradičnú vedeckú paradigmu pozitivistickej psychológie. Hľadajú paradigmy a metodológie, ktoré by mohli poskytnúť alternatívy tomuto doposiaľ dominantnému pozitivistickému prístupu, ktorý sa opiera o hypoteticko-deduktívne teórie, kvantifikáciu a je orientovaný na zisťovanie kauzality. Súčasné prístupy k poznávaniu sexuality sa nezameriavajú len na kvantitatívne výskumy, ale do popredia sa čoraz viac dostávajú kvalitatívne metódy skúmania a na poli sociálnych vied sa etabluje aj kombinovanie týchto dvoch prístupov. Centrom vedeckého záujmu už nie sú len behaviorálne aspekty sexuality, ale predovšetkým sociálno-psychologické.

SEXUALITA/SEXUALITY V KONŠTRUKTIVISTICKOM A ESENCIALISTICKOM PONÍMANÍ

To, čo nazývame sexualitou, je produktom kolektívnych procesov definovania a pripisovania v posledných dvesto rokoch. Samotný výraz sexualita vznikol neskoro - na začiatku devätnásteho storočia¹ a podľa Foucaulta (2003(a)) sa používanie tohto slova uchytilo spoločne s nástupom iných fenoménov: s rozvojom rôznych odborov poznania, so zavedením čiastočne tradičných, čiastočne nových pravidiel a noriem, ktoré sa opierajú o náboženské, právne, pedagogické a lekárske inštitúcie a so zmenami v spôsobe, ktorý privádza jednotlivcov k tomu, aby prikladali zmysel a hodnotu svojmu konaniu, povinnostiam, slastiam, pocitom, vnemom a snom. Práve politické, ekonomické a technické zmeny, ktoré

¹ Caplan (1989, In: Örberg, 2005) taktiež podporuje toto tvrdenie a spája prvé použitie termínu sexualita s rokom 1800, z čoho usudzuje, že sexualita prišla na svetlo sveta s modernou spoločnosťou.

prišli s industrializáciou, viedli ku konceptualizácii sexuality ako samostatnej oblasti ľudskej skúsenosti. Sexualita sa potom stáva podstatným aspektom definovania ľudskej identity od konca 19. storočia, keď vznikla vedecká disciplína sexuológie, ktorá po cirkvi do veľkej miery prebrala starostlivosť a dohľad nad sociálnou reguláciou telesných slastí a reprodukčných praktík.

Vo všeobecnosti však možno sexualitu ponímať ako chápanie a organizáciu sexuálneho správania, túžby a sexuálnych praktík v spoločnosti na individuálnej aj kolektívnej úrovni. Sexualita sa zvykne posudzovať ako vysoko regulovaná oblasť sociálneho správania. Hoci moderné spoločnosti považujú sexualitu za príslušiacu do súkromnej sféry, je to práve verejná kontrola a rozširovanie diskurzov o sexualite vo verejnej sfére, ktoré sú pre ne príznačné.

V súčasnosti možno k štúdiu sexuality pristupovať predovšetkým z hľadiska dvoch prístupov: esencionalizmu a konštruktivismu. Kým podľa konštruktivismu je sexualita plynulý produkt ľudských činov, esencionalisti/ky zdôrazňujú nemenný výsledok biológie tela, resp. vrodenný sexuálny pud.

Vychádzajúc z konštruktivistického prístupu, chápeme sexualitu ako sociálne konštruovanú. To, čo je nazývané sexualita, je odzrkadlením postojov a hodnôt, ktoré spolupôsobia v spoločnosti. Sexualita je historicky vzniknutý spoločenský konštrukt, ktorý sa prostredníctvom medziľudských vzťahov vytvára a reprodukuje. Sexualita je tak sociálno-kultúrnou kategóriou. Individuálne potreby, postoje a spôsoby správania sa sú výsledkom procesu socializácie - sú kultúrne sprostredkované. Kultúrny systém pritom sprostredkováva hodnotenie potrieb a obsahuje zákazy a povolenia o vyjadrovaní týchto potrieb.

Plummer (1996) vyjadruje, že ľudské sexuality sú sociálne produkované, organizované, udržiavané a spôsob, akým ľudia sexuality prežívajú, je určený kultúrne, je teda časťou ich konštrukcie skutočnosti. Simon (1996) v tejto súvislosti poukazuje na to, že takýto náhľad na sexualitu od nás vyžaduje, aby sme prijali relatívne povrchnú povahu toho, čo mnohí/é z nás považujú za vychádzajúce z nášho najhlbšieho vnútra.

Taktiež Hegener (1992) konštatuje, že základnou východiskovou pozíciou sexuálnej vedy je, že sexualita je vo svojej podstate spoločenskou kategóriou. Vo vzťahu k sexualite stoja v popredí podľa Feila et al. (2002) sociálne kategórie z nasledovných dôvodov:

1. sexualita nie je v každej osobe vnútorný kúsok „prírody“, ale je závislá od socializačných vplyvov,
2. sexualita je produkt sociálnych interakcií, je závislá od toho, ako sa individua sexualite naučili, čo pod sexualitou rozumejú a ako sexualitu interpretujú a hodnotia,

3. sexualita je pohlavne špecifický fakt.

Obdobne aj Simon (1996) zvyrazňuje sociálny pred genetickým momentom. Sexualita sa podľa neho javí ako inscenované divadlo, ktoré by malo kryť tri druhy scenárov: kultúrne, interpersonálne a intrapersonálne. Kultúrne scenáre reprezentujú spoločenské normy a všeobecný stav poznania, ktoré poskytujú predpoklady pre sexuálne správanie sa. Interpersonálne scenáre usmerňujú súlad medzi tými, ktorí/é sa zúčastňujú sexuálnej interakcie (prítom sú zohľadňované sociálne konvencie a osobné potreby). Intrapsychické scenáre sa týkajú individuálnej roviny: tu sa adaptujú a zosúladujú tie predpoklady, ktoré reprezentujú kultúrne scenáre, ako aj interaktívne dohadované scenáre.

Vzhľadom k tomu, že sympatizujeme s prístupom sociálneho konštruktivismu, podporujeme tézu, že existuje mnoho kultúrnych definícií toho, čo by sme mohli priradiť k niečomu ako sexualita a tieto kultúrne definície a významy nie sú náhodné alebo nezávislé, ale reflektujú sociálne, politické a ekonomické podmienky v historických obdobiach a kultúre, v ktorej boli vytvorené. V tejto súvislosti aj Heasley a Crane (2003) poznamenávajú, že ak sa pozrieme na sexualitu ako sociálnu konštrukciu, môžeme vidieť, ako je citlivá na skreslenie. Dekonštrukcia tak pomáha odkrývať ideologické predsudky (napr. aj gender) a môže zmeniť rovnováhu moci a podporiť sociálne zmeny.

Sexualita človeka nemôže byť primerane obsiahnutá výlučne biologicko-medicínskymi kategóriami. Pre realizáciu a formovanie sexuálneho cítenia, myslenia a správania nie je určujúci biologicko-genetický základ, ale rozhodujúce je sociálne a individuálne formovanie tohto sexuálneho potenciálu prostredníctvom socio-kultúrnych faktorov. Sexualita sa stáva socio-sexualitou, pričom sexuálne normy a sexuálne správanie sú historicky, socio-kultúrne, a tým inter-kultúrne rôzne podmienené. Môžeme hovoriť o variabilite a plasticite ľudských „sexualít“ (Feil et al., 2002).

Kým esencialistický prístup vychádza z toho, že presne vieme, „čo sexualita je a že je tu ideálna sexualita založená na potrebe reprodukcie“ (Heasley, Crane., 2003), v skutočnosti existuje mnoho sexualít alebo spôsobov byť sexuálny/a. Sexuality sa výrazne odlišujú v orientácii, túžbe, pocitoch a dojmach. Každá osoba môže mať rozdielne túžby po telesnom kontakte, emocionálnej intimite, sexe a odlišný pohľad na atraktivitu inej osoby (Heasley, Crane, 2003).

Tieto formy ľudských sexualít sú vytvárané v historických, spoločenských a biografických súvislostiach. Toto platí aj pre termíny, ktorým dávame etikety „správny/nesprávny“, „zdravý/chorý“ a i. Žiadnej z týchto nálepiek nemôže byť potom priznaný absolútny, objektívny, transkultúrny, vždy platný význam. Naše predstavy o údajne

„prirodzenom“ sexuálnom správaní sú podľa Feila et al. (2002) v skutočnosti kultúrne špecifické, etnocentrické predsudky.

Aby sme pochopili sexuálne skúsenosti ľudí, potrebujeme sa pýtať na sociálne vplyvy, ktoré určujú sociálne normy. Na sexualitu má vplyv rodina, náboženstvo, vzdelávanie, médiá, vládna a ekonomická politika. Heasley a Crane (2003) zdôrazňujú, že vplyv týchto sociálnych inštitúcií je výsledkom distribúcie moci v kultúre. Kto dostane možnosť povedať, čo sú a nie sú prípustné sexuálne pocity, názory alebo reakcie? Koho hlasy budú vypočuté a schválené? Kto sú tieto „authority“ a aké sú ich hodnoty?

Podľa Lautmanna (2002) väzby a možnosti v sexuálnej kultúre vyplývajú z nasledovných dimenzií:

- svetonázor (náboženstvo a sexuálna ideológia), familizmus (rozmnožovanie, incest a i.),
- forma vzťahu (láska, manželstvo a i.),
- pohlavný dualizmus,
- súkromie (hanba a i.),
- normalizmus verzus perverzita.

Kultúra teda vytvára sexuálny sektor a spája ho s uvedenými kritériami.

Usudzujeme, že naše sexuálne životy sú ovplyvnené sociálnymi normami, a to bez ohľadu na to, či sú škodlivé (rasistické politiky), alebo prospešné (etnická rovnoprávnosť). Významy, ktoré priradujeme správaniu a okolnostiam, tvarujú naše reality. Tvoria základ nielen toho, čo robíme, ale aj toho, čo vnímame, cítime a si myslíme. Mead (In: Heasley, Crane, 2003) naznačuje, že to „vlastné“ je odrazom toho, ako nás vidia iní. Stávame sa produktom noriem, hodnôt, presvedčení a očakávaní, ktoré vidíme okolo seba.

PARADIGMY V SKÚMANÍ SEXUALITY

V psychológii existujú podľa Stainton Rogersovej a Staintona Rogersa et al. (In: Lukšík, Supeková, 2003) tri hlavné **paradigmy v skúmaní sexuality** - biologická, sociálna a kultúrna a interaktívna paradigma:

Biologická paradigma - stavia na evolučne vytvorenej, geneticky zdedenej, hormonálne regulovanej a morfológicky rozdielnej sexualite. Tento smer rozvíja najmä biopsychológia, sociobiológia a evolučná psychológia.

Zo zistení: Hormóny v puberte „vytvárajú“ sexuálne túžby. Hormóny majú vplyv na rozdielnu morfológiu a fyziológiu mužov a žien, čo sa môže prejaviť aj v správaní.

Sociálna a kultúrna paradigma - poukazuje na vplyv sociálneho prostredia a kultúry na vytváranie sexuality.

Zo zistení: Sociálna a kultúrna paradigma poukazuje na rozdiely v tom, čo je považované za primerané a očakávané u mužov a u žien v rozdielnych kultúrach. Podľa výskumov sociálneho učenia sa deti učia rodovým rolám napodobňovaním a modelovaním, pričom rodič rovnakého pohlavia ako dieťa je silným rodovým modelom. Deti, ale i dospelí muži a ženy si na základe komplexných poznávacích procesov vytvárajú rodové schémy, ktoré sú konceptuálnymi návodmi, ako vnímať, rozmýšľať, pociťovať, správať sa v rámci mužskosti a ženskosti. Rodové schémy vedú k rodovým stereotypom.

Interaktívna paradigma - hovorí o vzájomnom vplyve zdedeného a získaného na sexualitu. Napríklad autori ako Eysenck, Freud, Piaget, Kohlberg v mnohých prípadoch podliehali pri tvorbe svojich teórií rodovým stereotypom a videniu cez optiku mužských noriem.

Zo zistení: Ak človek celkove v živote podstupuje riziko, robí tak potom aj v sexuálnej oblasti (Eysenck). Upozorňuje sa na existenciu detskej sexuality (Freud).

Proti uvedeným paradigmám sa stavajú **tri výzvy**: liberálna, feministická a postmoderná.

Liberalizmus - zdôrazňuje osobnú slobodu a občianske práva. Čo sa týka sexuality, niektoré témy sa liberalizujú (napr. dekriminizácia homosexuality) a iné, naopak, podliehajú prísnejšej kontrole (napr. sex, do ktorého sú zapojené deti). Výsledkom liberálneho myslenia je napr. humanistická psychológia alebo koncept androgýnie.

Feminizmus/feministické školy - odhaľujú nevyvážené postavenie, mocenskú a sociálnu nadvládu mužov. Feministické štúdie prispievajú do teórie, epistemológie, metodológie sociálnych vied, napr. psychodynamický feminizmus, feministická etnografia atď.

Postmoderná výzva/vzdor - poukazuje na to, že poznanie je historicky, kultúrne a sociálne podmienené. Toto poznanie je vytvárané, konštruované, podlieha ďalším sociálnym (aj politickým) procesom a má vplyv na životy ľudí. Výsledkom poznania je napr. odhalenie spôsobov, akými západná kultúra sociálne vytvára a potom mocensky kontroluje sexualitu.

SÚČASNÝ VÝSKUM SEXUALITY/SEXUALÍT

Od začiatkov sociálnej vedy až približne po polovicu 20-teho storočia bolo na sexualitu nazerané ako na pud, ktorý (podľa módy) musel byť sublimovaný alebo rozvinutý.

Prevládalo úzko naturalistické porozumenie sexuality vo význame základnej potreby, ktorá patrí k prirodzenej výbave človeka, ktorá je spojená s pudom a slúži rozmnožovaniu. V súčasnosti však prakticky vo všetkých vedeckých disciplínach, ktorých predmetom je sexualita, môže byť konštatovaný vývin definovať sexualitu ako socio-kultúrnu kategóriu.

Súčasný výskum sexuality reprezentuje kontinuitu dlhej tradície primárnych individuálnych tém vedy. Najčastejšie sa vyskytujú v klinických alebo akademických prúdoch, ktoré sú typicky identifikované ako sexuálne výskumy zamerané na sexuálnu fyziológiu, anatómiu a terapeutické otázky, skôr než na výskumy zamerané na sociálne, kultúrne a behaviorálne témy sexuality. Sociálny a behaviorálny výskum sexuality je často spájaný so širšími výskumnými otázkami sociálnych vedných disciplín, vrátane sociológie, psychológie, antropológie a histórie.

Sexualitu skúmajú mnohé vedné disciplíny a smery. Z hľadiska odlišných disciplín charakterizuje Di Maurová (2003) predovšetkým tri špecifické prístupy k výskumu sexuality: výskumníci a výskumníčky v psychológii zameriavajúci/ce sa na vzťah medzi mentálnymi procesmi a sexuálnym správaním sa a na identifikáciu a analýzu vývinových, motivačných, afektívnych a psycho-fyziologických aspektov sexuality; v sociológii je výskum sexuality umiestnený do kontextu spoločnosti a jej inštitúcií, sociálnych vzťahov a sociálnych sietí; antropológovia a antropologičky sa zameriavajú na sexuálne správanie sa v rámci kultúrnych kontextov a na sexualitu ako odraz hodnôt, presvedčení, sociálnych vzťahov, rituálov a symbolov kultúrnych skupín a ich jednotlivých členov.

Pri zohľadnení historického hľadiska skúmania sexuality rozlišuje Ogdenová (1996) nasledovné výskumné perspektívy sexuality:

1. Biologické ponímanie sexuality – sexualita pre reprodukciu

Od roku 1800 bola sexualita a sexuálne správanie sa stredobodom prírodovedných štúdií. Sex bol chápaný ako biologická funkcia. Počas 19. storočia boli vytvárané kritériá normálneho a abnormálneho sexuálneho správania sa. Obvykle bolo sexuálne správanie sa spojené s reprodukciou chápané ako normálne a masturbácia, homosexualita a pod. ako abnormálne. Sex bol považovaný za biologickú potrebu, ktorá má byť limitovaná reprodukciou.

2. Biologické ponímanie sexuality – sexualita pre pôžitok, uspokojenie

Od začiatku 20. storočia nastal v perspektívach nazerania na sexualitu posun. Sex je síce stále chápaný v biologickom ponímaní, ale dôraz sa už nekladie na reprodukciu, ale na sexuálne správanie sa ako aktivitu. To obsahuje štúdium sexuálnych túžob, sexuálneho uspokojenia a orgazmu. Následkom toho sa rozvíja literatúra

o sexuálnej terapii a príručky o tom, ako dosiahnuť „dobrý“ sexuálny život. Tento dôraz je ilustrovaný v prieskumoch Kinseyho (Kinsey et al., 1948; Kinsey et al., 1953) od rokov 1948 aj výskumných programoch vyvinutých Mastersom a Johnsonovou (Masters, Johnson, 1966; Masters, Johnson, 1970) v rokoch 1960 a pod.

3. Sexualita ako riziko – v kontexte prerušenia tehotenstva a pohlavne prenosných chorôb, HIV/AIDS

Tento výskum stále zdôrazňuje ponímanie sexuality ako aktivity, avšak táto aktivita začína byť nazeraná stále viac ako riskantná a nebezpečná. V dôsledku toho je sex diskutovaný v termínoch podpory zdravia, výchovy k zdraviu a ochrany seba samého. V psychologickej literatúre je tematizovaná sexualita ako riziko v kontexte prerušenia tehotenstva a pohlavne prenosných ochorení, HIV/AIDS v súvislosti preventívneho sexuálneho správania sa.

Podľa Křivohlavého (2001) sa objavenie HIV/AIDS a zistenie, že sa zvyšuje počet prenosných pohlavných ochorení, prejavilo rastom množstva vedeckých prác s tematikou sexuálneho správania sa, publikovaných v poslednej štvrtine 20. storočia. V týchto odborných prácach sa zisťujú nielen okolnosti sexuálnych skúseností mužov a žien (kedy a s kým začínajú mladí ľudia sexuálne žiť, aká je ich sexuálna aktivita v priebehu života a pod.), ale aj ochranné správanie (aké spôsoby ochrany používajú, aké sú ich vedomosti o účinnosti antikoncepcie a pohlavných chorobách a pod.).

Sex má tiež miesto v širšom kontexte teórií a diskurzov o sexualite, HIV a chorobách. Táto literatúra zahŕňa diskusie o HIV ako metafore pre problematiku sexuality a smrti na konci dvadsiateho storočia. Napríklad Sontagová (1997) poukazuje na to, že jeden súbor hesiel v spoločnosti nám hovorí: „Konzumuj“. „Rozpínaj sa“. „Rob si čo chceš“. Tieto posolstvá sú založené na povzbudzovaní ľudí, aby sa nenechali obmedzovať a robia z nás „labužníkov voľnosti“. Avšak AIDS v nás podľa autorky umocňuje účinnosť iných, aj keď komplementárnych výziev: „Dbajte na seba“. „Nezanedbávajte sa“. Tieto výzvy brzdia určité túžby v mene zdravia a vedú k dobrovoľnému obmedzovaniu.

Mnoho z týchto diskusií o sexualite zmenilo tradičný biologický redukcionistický výskum sexuality a argumentuje za porozumenie sexu v kontexte sociálneho významu a diskurzu.

Sexuálny výskum v sociálnych vedách vyžaduje mnohostranné definície a môže zahŕňať (Di Mauro, 2003):

- behaviorálne štúdie identifikujúce rozsah sexuálneho správania v odlišných populáciách,
- kultúrne a etnografické štúdie kontextov, v ktorých sa sexuálne správanie vyskytuje a sociálne a kultúrne otázky, ktoré ich ovplyvňujú,
- vývinové štúdie evolúcie sexuálneho správania a praktík a ich vzťah k sexuálnym hodnotám, postojom a presvedčeniam v a medzi špecifickými vzorkami populácie,
- klinické štúdie fyziológie sexuálnych reakcií a ich vzťah k sexuálnemu správaniu sa a praktikám,
- reprodukčné štúdie zdravia zisťujúce, ako reprodukčné správanie ovplyvňuje sexuálne správanie a praktiky,
- psychologické štúdie kognitívnych a afektívnych procesov, ktoré ovplyvňujú sexuálne správanie a praktiky a zmeny v správaní,
- intervenčné výskumy stratégií motivácie indivíduí k redukcii ich rizík, učenia zručností efektívnej prevencie a modifikácie sociálneho a kultúrneho kontextu za účelom redukcie rizika na sociálnej úrovni.

Bianchi et al. (1999) vychádzajú z vlastných výskumných aktivít, zhrňujú nasledovné trendy, ktoré sa uplatňujú v celoeurópskom kontexte výskumu, ako aj na Slovensku:

1. Postup od účelového výskumu behaviorálnych aspektov HIV/AIDS ku komplexnému výskumu sexuálneho správania sa.
2. Postup od aplikovaného výskumu k základnému a napokon k intenzívnej aplikácii jeho poznatkov.
3. Postup od kvantitatívneho ku kvalitatívnemu výskumu a napokon k integrácii oboch týchto metodologických prístupov.
4. Postup od korelačnej paradigmy vedomosti – postoje – správanie k paradigme diskurzívnej a kultúrnej.
5. Postup od izolovaného výskumu drogovej a sexuálnej problematiky k výskumu synergie týchto rizík.
6. Postup od realizácie výskumu na reprezentatívnych vzorkách všeobecnej populácie k špecifickým skupinám a problémom.
7. Postup od výskumu slovenskej populácie k porovnávaciemu výskumu s inými kultúrami.

KRITICKÉ POZNÁMKY NA ZÁVER

Ozývajúce sa kritické hlasy poukazujú na to, že vedecký diskurz o sexualite je podľa Sydowa (1993) v súčasnosti skutočne nerozvinutý, pričom príčina tejto abstinencie spočíva v tom, že sexuálny výskum je vo vede považovaný za suspektný.

Schmidtová (2003) ale argumentuje, že nerozvinutý nie je vedecký diskurz o sexualite ako taký, ale deficitná je predovšetkým jeho zviazanosť a naviazanosť na/so všeobecným diskurzom sociálnych vied. Skutočný problém spočíva podľa nej v tom, že sexualita je dnes skúmaná ako špeciálna téma špecializovanými výskumníkmi a výskumníčkami, zaoberajúcimi sa sexualitou a nie ako „normálna“ téma „normálnymi“ sociálno-vednými výskumníkmi a výskumníčkami.

Skutočne môžeme v súčasnosti pozorovať množstvo vedeckej literatúry, zaoberajúcej sa sexuálnymi otázkami. To viedlo Schenkovú (1991) ku konštatovaniu, že sexualita bola v 20. storočí tak vedecky preskúmaná, že na začiatku nového tisícročia nezostali skoro žiadne otázky otvorené. „Sexuálne správanie je odmerané a hĺbky duše preskúmané. Môžeme sa o tom dočítať v každej forme: vo vecných štatistikách, spoločenských kritických analýzach, populárnej vedecko-náučnej literatúre“ (Schenk, 1991, s. 11).

Avšak vysoká prítomnosť v médiách a sociálna tabuizácia sa pri téme sexuality nevyklúčujú. Sexualita je v súčasnosti v masmédiách prezentovaná neustále a ako sa zdá, vedecký výskum sexuality z toho profituje. Pokrokom ale je, že komunikácia o sexualite sa stala ľahšou, a tak sú aj muži a ženy otvorenejší/ie k účasti na výskumoch.

Na druhej strane sexuálne skúsenosti, fantázie a túžby, ktoré nevzbudzujú pozornosť a záujem publika (nevyznačujú sa znakmi ako hodnota prekvapenia, formovanie konfliktov, porušovanie noriem, dramatizácia a i.), zostávajú mimo tejto účinnej tematizácii, v extrémnom prípade zostávajú nevyslovené a nemyslené, a preto pre vedecký svet nepreskúmané a neznáme. Podľa Schmidtovej (2003) sa tieto oblasti skôr týkajú ženskej ako mužskej sexuality, „nudného“ každodenného sexuálneho života ako škandalózných obsesí, skôr uspokojujúcej vydarenej sexuality ako mučivej „patológie“ a skôr sociálnych interakcií a kontextov ako psychických procesov a štruktúr.

Sexuality a taktiež sexuálny výskum sú politické a je dôležité zaznamenať bariéry, ktoré bránia skúmaniu sexualít. Toto nám napomáha si uvedomiť, že mnohé z toho, čo predpokladáme, že je o sexualitách pravda, nebolo nikdy systematicky študované. Preto je nutné klásť si, okrem iných, predovšetkým otázky ako: Môže byť odpor voči výskumu spôsobom upevňovania mýtov a domnienok, ktoré sú založené na klamlivých a chybných informáciách? Aké aspekty sexualít sú výskumu pripísané? Sú tu nejaké oblasti, ktoré by nemali byť preskúmané? Kto by mal o tom rozhodovať?

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BIANCHI, G. - POPPER, M. - LUKŠÍK, I. - SUPEKOVÁ, M. - STENNER, P. 1999. Pokus o konštruovanie stratégií mladých ľudí v oblasti sexuality. In: *Československá psychologie*, 1999, roč. XLIII, č.3, p. 231-252..
- DI MAURO, D. 2003. Sexuality Research in the United States. In: HEASLEY, R. – CRANE, B. 2003. *Sexual Lives : A Reader on the Theories and Realities of Human Sexualities*. New York: McGraw-Hill, 2003, p. 77-88.
- FEIL, M. G. – RICHTER-APPELT, H. 2002. Kontrollüberzeugungen und Angst bei heterosexuellen Männern mit einer Erektionsstörung : Eine empirische Untersuchung. In: *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2002, heft 01, vol.15, p. 1-20.
- FOUCAULT, M. 2003(a). *Dějiny sexuality II. : Užívání slasti*. Praha: Hermann a synové, 2003.
- HEASLEY, R. – CRANE, B. 2003. *Sexual Lives : A Reader on the Theories and Realities of Human Sexualities*. New York: McGraw-Hill, 2003.
- HEGENER, W. 1992. Zur Dekonstruktion der Kategorie Sexualität. In: *Mitteilungen aus der kulturwissenschaftlichen Forschung : Geschlechterverhältnisse. Sexualität*. 1992, heft 31, vol.15, p. 40-54.
- KINSEY, A. C. – POMEROY, W. B. – MARTIN, C. E. 1948. *Sexual behavior of the human male*. Philadelphia: W.B. Saunders, 1948.
- KINSEY, A. C. – POMEROY, W. B. – MARTIN, C. E. 1953. *Sexual behavior of the human female*. Philadelphia: W.B. Saunders, 1953.
- KŘIVOHLAVÝ, J. 2001. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001.
- LAUTMANN, R. 2002. *Kultur als Schlüsselbegriff der Sexualwissenschaft*.
<<http://www.online-club.de/~rp10524/abstract2002/lautmann-d.htm>>
- LUKŠÍK, I. – SUPEKOVÁ, M. 2003. *Sexualita a rodovosť v sociálnych a výchovných súvislostiach*. Bratislava: Humanitas, 2003.
- MASTERS, W. H. – JOHNSON, V. E. 1966. *Human sexual response*. Boston: Little Brown, 1966.
- MASTERS, W. H. – JOHNSON, V. E. 1970. *Human sexual inadequacy*. Boston: Little Brown, 1970.

- OGDEN, J. 1996. *Health psychology : a textbook*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press, 1996.
- ÖBERG, K. 2005. *On Condition of Swedish Women's Sexual Well-Being : An Epidemiological Approach*. Acta Universitatis Upsalensis, 2005.
- PLUMMER, K. 1996. Foreword : Symbols of Change. In: SIMON, W. *Postmodern Sexualities*. London, New York: Routledge, 1996, p. ix-xvi.
- SCHENK, H. 1991. *Die Befreiung des weiblichen Begehrens*. Köln: Kiepenheuer und Witsch, 1991.
- SCHMIDT, R. B. 2003. *Lebensthema Sexualität : Sexuelle Einstellungen, Erfahrungen und Karrieren jüngerer Frauen*. Opladen: Leske+Budrich, 2003.
- SIMON, W. 1996. *Postmodern Sexualities*. London, New York: Routledge, 1996.
- SONTAGOVÁ, S. 1997. *Nemoc jako metafora : AIDS a jeho metafora*. Praha: Mladá fronta, 1997.
- SYDOW, K. 1993. *Lebenslust : Weibliche Sexualität von der frühen Kindheit bis ins hohe Alter*. Bern: Huber, 1993.

Kontaktná adresa:

Mgr. Dagmar Marková, PhD., Katedra sociálnej práce a sociálnych vied FSVaZ UKF v Nitre, Kraskova 1, 949 74 Nitra; tel. č. 037/7728081; e-mail: dmarkova@ukf.sk

PhDr. Lenka Haburajová-Ilavská, Katedra sociálnej práce a sociálnych vied FSVaZ UKF v Nitre, Kraskova 1, 949 74 Nitra; tel. č. 037/7728081; e-mail: lhaurajovailavska@ukf.sk